

УДК 37.032

Світлана ЯКИМЕНКО

доктор філософії в галузі освіти, професор кафедри початкової освіти

Миколаївського національного університету

імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна

e-mail: *yakymenkosi@ukr.net*

Анастасія ТАРАСЮК

викладач кафедри початкової освіти

Миколаївського національного університету

імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна

e-mail: *anastasija_tarasuk@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ 6–10 РОКІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

У статті розглянуто актуальні питання гармонійного розвитку дітей 6–10 років. Розкриті структурні компоненти гармонійного розвитку дитини: фізичне, розумове, естетичне, духовне, трудове, моральне виховання, та їх реалізація у процесі хореографічної діяльності. Визначено роль позашкільної освіти у формуванні і розвитку дитини. Проаналізовано особливості виховання та розвитку дітей молодшого шкільного віку на заняттях у хореографічному гуртку. Хореографічний гурток розглядається як засіб розвитку дитини 6–10 років та зазначається вплив хореографії на гармонійний розвиток дитини молодшого шкільного віку.

Ключові слова: гармонія, гармонійний розвиток, хореографія, хореографічний гурток, позашкільна освіта, молодший шкільний вік.

Одним з принципів, зазначених у Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), є нероздільність навчання і виховання, що полягає в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні змісту навчання і виховання, формуванню цілісної та всебічно розвиненої особистості [1, 61]. Це означає створення належних умов для розвитку фізично та психічно здорової особистості, її повноцінного виховання. Одним із засобів розвитку дитини є заняття у хореографічному гуртку. З огляду на це, актуальним є питання гармонійного розвитку особистості дитини у процесі хореографічної діяльності, яка, безумовно, може занурити дитину 6–10 років у світ не тільки прекрасного, а й створити сприятливе середовище для її всебічного гармонійного розвитку.

Питанню всебічного гармонійного розвитку приділяли увагу багато науковців: Р. Оуен, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, С. У. Гончаренко, О. Зазимко, Д. Корольов, Г. С. Костюк, О. Сороката, Р. Семенова, О. Бондарчук, Н. Пінчук, Л. В. Помиткіна та ін. Теоретики хореографічної педагогіки (Л. Богаткова, В. Верховинець, П. Коваль, Є. Конорова, Б. Мануйлов, А. Фомін, А. Шевчук) вважають, що прилучення дитини до танцювального мистецтва важливе для її духовного розвитку, формування необхідних моральних якостей та розкриття творчого потенціалу.

Танцювальна діяльність сприяє й покращенню фізичного розвитку, зміцненню здоров'я, формуванню інтересу до рухової діяльності (Е. Вільчковський, К. Глушак, О. Сайкіна, А. Тараканова, Ж. Фірілеева та інші). Сучасні дослідники (О. Прилуцька, О. Марущак, І. Тригуб, І. Степанюк та ін..) неодноразово наголошували на різносторонньому впливі хореографічної діяльності на розвиток особистості дитини. Вчені зазначають, що хореографічна творчість є одним із засобів всебічного розвитку особистості.

Метою статті є теоретичне обґрунтування особливостей гармонійного розвитку дитини 6–10 років у процесі хореографічної діяльності.

Основні завдання статті:

- визначити поняття «гармонійний розвиток»;
- проаналізувати структурні компоненти гармонійного розвитку дитини: фізичне, розумове, естетичне, духовне, трудове, моральне виховання, та їх реалізацію у процесі хореографічної діяльності;
- визначити роль хореографії у вихованні та розвитку дітей молодшого шкільного віку.

«Гармонійний розвиток» поєднує у собі значення двох понять – «гармонія» та «розвиток».

Поняття гармонії (від грець. – співзвучність, стрункість, співрозмірність, рівновага, згода) в широкому смислі вживається для відображення

різноманітних аспектів організованості цілого на противагу хаосу і безпорядку як проявам дисгармонії [2, 390].

Всебічно і гармонійно сформована особистість є метою цивілізованого суспільства. Цей ідеал не втратив своєї значимості протягом сторіч, починаючи з афінської системи виховання, де й зародилося розуміння гармонійності людини.

У педагогічній системі К. Д. Ушинського важливе місце займають питання виховання, у яких він спирався на ідею гармонійного розвитку особистості. Гармонійно розвинутою педагог вважав людину, у якої поєднані розумова зрілість, моральна досконалість, фізична і естетична розвиненість, окрім цього він надавав великого значення у процесі виховання праці і релігії. Усі сторони виховання К. Д. Ушинський розглядав як єдиний процес, де вони, як і в дійсності, переплітаються між собою і обумовлюють одна одну [3].

С. У. Гончаренко зазначає, що «гармонійний розвиток – це співрозмірний (збалансований) розвиток розумових, фізичних і духовних сил людини, поєднання різних сторін і функцій її свідомості, поведінки та діяльності» [4, 39].

О. Сороката у моделі виховної системи класу «Гармонійний розвиток гуманної, морально-духовної, творчої, життєво-компетентної особистості» виокремлює характерні риси, притаманні гармонійній особистості: відповідальність, високоморальні цінності, творчий потенціал, гуманістичні погляди, повага до людської гідності, самопізнання, самокорекція, самовиховання, активна життєва позиція творця і проектувальника власного життя, будівничого своєї країни, свідомого і гідного громадянина своєї держави [5, 10–16].

Л. В. Помиткіна, визначає гармонійний розвиток особистості як збалансований, домірний розвиток її складових у цілісній психологічній структурі особистості, а саме підструктур спілкування, спрямованості, характеру, самосвідомості, досвіду, інтелекту, психофізіології.

На проблему гармонізації потреб і здібностей особистості, її фізичного, морального та духовного потенціалу вказує також Г. С. Костюк. Вчений відмічає, що в умовах поєднання навчання і праці виховується нова людина – з її потребами і здібностями, любов'ю до праці і новою трудовою мораллю, людина, у якої гармонійно поєднуються духовне багатство, моральна чистота і фізична досконалість.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що гармонійний розвиток особистості дитини залежить від зв'язку, взаємозумовленості та нерозривності таких напрямків виховання як: фізичне, розумове, трудове, моральне, естетичне виховання.

Одним з головних напрямків розвитку особистості є фізичне виховання, яке сприяє зміцненню здоров'я та повноцінному фізичному розвитку особистості, а саме: розвитку основних рухових якостей (сили, вправності, витривалості та ін.), підвищенню розумової і фізичної працездатності, вихованню моральних якостей (сміливості, наполегливості, рішучості, дисциплінованості, відповідальності), гармонії тіла і духу, потреби у здоровому способі життя.

Розумове виховання спрямоване на розвиток пізнавальних мотивів особистості, культури мислення, раціональної організації навчальної праці, озброєння системою знань. У ході і в результаті засвоєння наукових знань формується науковий світогляд – теоретична засада, яка передбачає глибоке розуміння явищ природи, суспільного життя, праці і пізнання, їх пояснення і визначення власного ставлення до них: уміння свідомо будувати своє життя, працювати, органічно поєднуючи ідеї з практичними справами.

Трудове виховання формує працелюбну особистість, яка свідомо і творчо ставиться до праці, як життєвої потреби, вищої цінності людини і суспільства. У процесі трудового виховання учні засвоюють трудові уміння, навички культури розумової та фізичної праці, умілого господарювання, підприємництва. Праця має матеріальний результат, особистісну і соціальну спрямованість, організацію, включення до системи трудових відносин суспільства.

Моральне виховання вирішує такі завдання, як формування моральних понять, суджень, почуттів і переконань, навичок і звичок поведінки, що відповідають нормам суспільства. В основі морального виховання дітей лежать загальнолюдські цінності – моральні норми, які виробили люди в процесі історичного розвитку суспільства (чесність, порядність, справедливість, гуманізм, повага до старших, милосердя, совісність, толерантність, відповідальність, обов'язок, працелюбність, гідність) та нові норми, породжені сучасним розвитком суспільства: громадянськість, патріотизм, повага до державної символіки та ін.

Естетичне виховання передбачає художньо-естетичну освіченість і вироблення умінь творити прекрасне у повсякденному житті. Перша група завдань включає формування естетичних знань, поглядів, смаків, почуттів, ідеалів, які ґрунтуються на національній естетиці та кращих надбаннях цивілізації; друга – активну участь дитини у створенні прекрасного своїми руками.

Кожен з напрямків виховання ставить перед собою цілі та завдання, досягнення яких сприятиме гармонійному розвитку особистості дитини 6–10 років.

Позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти, визначеної Конституцією України, Законом України «Про освіту», Законом України «Про позашкільну освіту», і спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні [6].

Позашкільна освіта вирішує питання емоційного, фізичного та інтелектуального розвитку особистості, формування її компетентностей. Водночас позашкільна освіта сприяє забезпеченню потреб особистості у творчій самореалізації, її соціалізації, вклученню в суспільні відносини, входженню у широкий світ.

Перспективним напрямком розвитку позашкільної освіти дитини на сучасному етапі є її гармонізація й спрямування на виховання творчої індивідуальності. Одним із дійових засобів такого виховання при належній організації навчального процесу може стати мистецтво хореографії.

Хореографічне мистецтво єдине з видів діяльності людини, яке може поєднати у собі усі вищесказані напрямки виховання та розвитку дитини. Хореографія – це світ краси рухів, музики, світла, костюмів та почуттів. Залучення дитини до світу хореографічного мистецтва сприяє її фізичному та розумовому розвитку, збагачує її духовні та моральні почуття, виховує естетичний смак та любов до прекрасного, розвиває її творчі здібності, формує почуття відповідальності та організованості, виховує патріотичні почуття.

Як зазначає Тригуб І., основними зображувально-виразними засобами в танці є тілесні рухи, вони сприяють підвищенню рівня психофізичного розвитку, що виражається в гармонізації особистості. Навчання танців розширює кругозір. Учні ознайомлюються з різними видами танців, починають розрізняти їх особливості. Однак інтелектуальні знання не повинні даватися на шкоду тілесному розвитку. Формування особистості повинно відбуватися в гармонії рівнозначної уваги до розумового і фізичного потенціалу дитини. Систематичні заняття танцями поліпшують поставу, усувають деякі фізичні недоліки, зміцнюють м'язи, стають рухливими суглоби, удосконалюють рухи [7, 131–132].

Прилуцька О. відмічає, що в процесі хореографічних занять корегуються рухи, покращується пластичність та гнучкість, розвивається музичний слух, чітко формується уява, розкривається творчий талент, здібності, відпрацьовується культура поведінки. Важливо відмітити те, що хореографії властиві значні між предметні зв'язки, за допомогою яких дитина поглиблює під час занять знання з інших предметів, чим збагачує свій інтелектуальний рівень (наприклад, з літератури,

історії, математики, музики, співів, образотворчого мистецтва, фізичного виховання тощо). При цьому основна увага звичайно приділяється вивченню хореографії, за допомогою якої відбувається гармонійний розвиток дитини.

Заняття танцем стимулюють дитину у прагненні бути зовні стрункою, підтягнутою, красивою. Через танцювальні па виховується уміння граційно і витончено рухатися, шляхетно поводитися, задовольняються естетичні потреби та інтереси, виховуються естетичні почуття і смаки, ціннісне ставлення до мистецтва, до оточуючого світу і людей. У дитини виробляється почуття гармонії в собі, як єдності внутрішньої і зовнішньої краси [8, 70].

У процесі хореографічної діяльності у дитини формуються індивідуальні психологічні особливості: характер, воля, відповідальність, вміння зосереджуватись, наполегливість, організованість, креативність.

Однією з функцій хореографічного мистецтва є вираження емоцій і почуттів. За допомогою рухів, пластики тіла, жестів та міміки дитина має змогу донести до глядача емоції і почуття. Це дозволяє їй у житті не тільки вільно володіти своїм тілом, а й не боятися виражати свої емоції, доносити до оточуючих власну думку і допомагає у спілкуванні з однолітками. Заняття дитини 6–10 років у хореографічному гуртку виховує у неї культуру поведінки, вміння самостійно приймати рішення та нести за них відповідальність, а також вміння презентувати себе та проявити лідерські якості.

Мистецтво хореографії має значні можливості для гармонійного розвитку дітей 6–10 років, оскільки танець, а також пов'язані з ним ігри, рухові вправи, спів тощо розвивають розумові й фізичні здібності дітей, їхні почуття й творчу фантазію.

Заняття хореографією сприяють правильному фізичному розвитку дитини: розвитку та укріпленню фізично кістково-м'язового апарату дітей, поліпшенню постави, виявленню та усуненню фізичних недоліків у розвитку дитини, сприяння її правильному загальному фізичному розвитку.

Мистецтво хореографії через хореографічні вправи, дії розвиває пластику рухів, чуття гармонії, образне сприймання музики, дарує переживання радості вільного володіння моторикою власного тіла. Поступово діти починають легше і граціозніше рухатися, стають розкутими, здобувають виразність рухів. Хореографія впливає на розвиток розумових процесів дитини, її логіки.

Поряд з тим заняття з хореографії дають можливість проводити з дітьми велику виховну роботу, використовуючи специфічні засоби танцювального мистецтва. Завдяки систематичній хореографічній освіті та вихованню учні набувають не

тільки професійні навички, а й збагачуються розвитком цілого комплексу рис: почуттям колективізму, витримки, чуйності, милосердя, що дуже важливо на життєвому шляху. Дисциплінованість, працьовитість і терпіння – ті властивості характеру, які необхідні не тільки в хореографічному класі, але й в побуті. Ці якості роками виховуються педагогами-хореографами і визначають успіх у багатьох справах. Почуття відповідальності, таке необхідне в житті, рухає дітей, що займаються хореографією, вперед. Не можна підставити того, хто стоїть поруч у танці, не можна спізнитися, тому що від тебе залежать інші, не можна не вивчити, не виконати, не допрацювати.

Таким чином, хореографічне мистецтво є важливим засобом гармонійного розвитку дитини 6–10 років. Систематичні заняття хореографією дуже корисні для фізичного та розумового розвитку, сприяють естетичному, моральному та духовному вихованню. Через зміст хореографічних занять реалізується патріотичне виховання. Саме тому до танцювального мистецтва потрібно залучати якнайбільше дітей.

Але для конкретизування системи гармонійного розвитку дитини 6 – 10 років у відповідності до умов позашкільної освіти наступним етапом дослідження є створення моделі гармонійного розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Державна національна програма "Освіта (Україна XXI століття)". – К.: Райдуга, 1994. – С. 61.
2. Энциклопедический словарь. Под ред. Б.А. Введенского. Госуд. науч. изд-во «Большая советская энциклопедия». Москва, 1953, Том 1. С. 390.
3. Історико-педагогічний альманах. Випуск 3. Реалізація педагогічних ідей К.Д. Ушинського в освіті сьогодення: збірн. наук. праць молодих дослідн. / за ред. О.Є. Антонової, В.В. Павленко. – Житомир ФО-П Левковець Н.М., 2015. – 226 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997 – С. 39.
5. Сороката О.. Гармонійний розвиток кожного учня / О. Сороката // Шкільний світ. – 2015. – №5 (709). – С. 10 – 16.
6. Про позашкільну освіту: Закон України від 22 червня 2000 р. № 184МІ! [Текст] // Голос України. — 2000. – № 137 (1 серн.). – С 4-6.
7. Тригуб І.В. Гармонізація розвитку школярів засобами хореографії // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010, №7 (9) – С. 431 – 437.
8. Колмогузенко Б.М. Методика роботи з хореографічним колективом. Ч.1. Хореографічна робота з дітьми: Навч. посібник / Б.М. Колмогузенко; Харк. держ. акад. культури. – Х.: ХДАК, 2005. – 153 с.

References

1. State national program "Education (Ukraine XXI century)". – K.: Rainbow, 1994. – P. 61.
2. The Encyclopedic Dictionary. Under red b.a. Vvedensky Gosud scientific Edition of "The Great Soviet Encyclopedia". Moscow, 1953, Volume 1. P. 390. 3. Historical and pedagogical almanac.
3. Realization of pedagogical ideas KD Ushinskogo in the education of the present: the team. sciences works of young experiments. / ed. O.E. Antonova, V.V. Pavlenko – Zhytomyr FO-P Levkovets NM, 2015. – 226 p.
4. Goncharenko S.U. Ukrainian Pedagogical Dictionary. – K.: Lybid, 1997 – P. 39.
5. Sorokata O. Harmonious development of each student / O. Sorokat // School world. – 2015 – # 5 (709). – P. 10 – 16.
6. About extracurricular education: Law of Ukraine of June 22, 2000 № 184MI! [Text] // Voice of Ukraine. – 2000. – No. 137 (1st of June). – From 4-6.
7. Trigub IV Harmonization of pupils' development through means of choreography // Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. – 2010, №7 (9) – P. 431 – 437.
8. Kolmoguzenko B. M. Methodology of work with choreographic team. Ch.1. Choreographic work with children: Teaching manual / B.M. Kolmoguzenko; Hark.derzh.akad.kultura. – X.: KDAK, 2005 – 153 p.

Якименко С.І., Тарасюк А.М. Особенности хореографической деятельности как средства гармоничного развития детей 6–10 лет во внешкольном образовании

В статье рассмотрены актуальные вопросы гармоничного развития детей 6-10 лет. Раскрыты структурные компоненты гармоничного развития ребенка: физическое, умственное, эстетическое, духовное, трудовое, нравственное воспитание, и их реализация в процессе хореографической деятельности. Определена роль внешкольного образования в формировании и развитии ребенка. Проанализированы особенности воспитания и развития детей младшего школьного возраста на занятиях в хореографическом кружке. Хореографический кружок рассматривается как средство развития ребенка 6–10 лет и отмечается влияние хореографии на гармоничное развитие ребенка младшего школьного возраста.

Ключевые слова: гармония, гармоничное развитие, хореография, хореографический кружок, внешкольное образование, младший школьный возраст.

Yakimenko S., Tarasuk A. Features of choreographic activity as a means of harmonious development of children 6–10 years in extracurricular education

The article deals with topical issues of harmonious development of children 6-10 years old. The concept of "harmonious development" is defined. Harmonious development is a balanced development of the person's mental, physical and spiritual powers, a combination of various aspects and functions of his consciousness, behavior and activity. The structural components of the child's harmonious development are revealed: physical, mental, aesthetic, spiritual, labor, moral upbringing, and their implementation in the process of choreographic activity.

A promising area of school education of the child at this stage is to harmonize its focus on education and creative personality. One effective means of such education with proper organization of educational process may be the art of choreography. The art of dance has significant opportunities for the harmonious development of children 6–10 years as dance and related games, movement exercises, singing etc. develop mental and physical abilities of children, their feelings and imagination. Along with the dance classes enable children to spend a great educational work using specific means of dance. Through systematic choreographic education and training students acquire not only skills, but also enriched the development of a complex figure, a sense of teamwork, patience, sensitivity, compassion, which is very important in life. Discipline, hard work and patience are the nature of the properties that are necessary not only in the choreographic class, but also in everyday life. A sense of responsibility motivates children to be involved in choreography. You cannot substitute one who stands next to a dance, you cannot miss, because you depend on others, we should examine not finish.

Thus, the choreography is an important means of harmonious development of children 6–10 years old. Systematic studies choreography is very beneficial for physical and mental development, it promotes the aesthetic, moral and spiritual education. Dance classes implemented content patriotic education. That is why the dance should be involved by many children.

Key words: harmony, harmonious development, choreography, choreographic circle, extracurricular education, junior school age.

Стаття надійшла до редколегії 02.05.2018

УДК 371.026

Юлія БАБАЯН

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та дитячої психології

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,

м. Миколаїв, Україна

e-mail: julia33@i.ua

ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ

У статті розглянуто поняття «мотиваційна готовність до захисту Вітчизни». Проаналізовано рівень дослідження проблеми у сучасній науці. Визначені структурні складові мотиваційної готовності молоді до військової служби, що включають інтерес до військової діяльності, бажання бути військовим, прагнення до успіху, потреба успішного виконання військових завдань тощо. Проаналізовано основні методи дослідження мотиваційної готовності молоді до військової служби, до захисту Вітчизни з метою подальшої розробки психодіагностичного інструментарію.

Ключові слова: психологічна готовність, готовність до військової служби, мотиваційна готовність до служби в армії, мотив, мотивація.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства як і раніше актуальними питання патріотичного виховання молоді, її підготовка до захисту Вітчизни. Звідси зростає розуміння необхідності зміцнення в молоді патріотичних почуттів, формування патріотичного світогляду, національної свідомості, готовності молодої людини до виконання конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави.

Останнім часом значний негативний вплив на морально-психологічний стан військовослужбовців справляє занижена соціальна самооцінка, у зв'язку з низьким рівнем грошового утримання, недостатнім матеріальним забезпеченням службової діяльності та падінням престижу військової служби.

У цих умовах необхідні сильні стійкі мотиви, які б спонукали молоду людину переборювати вплив негативних чинників у ході виконання військових завдань. У зв'язку з цим значно підвищується значення психологічної готовності юнаків до службової діяльності.

Необхідність формування готовності до служби в армії, до захисту Вітчизни обумовлено ще й тим, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства існує низка суперечностей: між об'єктивною потребою суспільства у скороченні військових сил та неможливістю їх скорочення; між ідеологією тоталітарної системи та новими деідеологізованими формами світосприйняття; між статутними та реальними армійськими порядками. між соціальним замовленням на формування й розвиток військово-патріотичного виховання